

معنای نمادین فضاها و پیام‌های جنسیتی: طرد اجتماعی زنان

مرضیه بهرامی برومند*، ظهرا اسفندیاری**

چکیده

شیوه‌های متفاوت ناحیه‌بندی فضای خانه در ادوار مختلف تاریخ حکایت از آن دارد که صرف‌نظر از عوامل جغرافیایی، بسترهای اجتماعی و فرهنگی نیز در ساخت معنایی و کارکردی سکونت‌گاه تأثیر داشته‌اند و خانه، فراتر از نقش ابزاری تأمین سرپناه، نقشی فرهنگی در تعیین شیوه‌های بهنجار زیست ساکنان خود داشته است. در واقع، چگونگی برساخت اجتماعی فضای خانه فرصت‌های متفاوتی را برای رؤیت‌پذیری زنانگی/مردانگی در اختیار زن و مرد قرار می‌دهد که خود تأثیری تعیین‌کننده بر بازنمایی هویت جنسیتی دارد. هدف این مقاله کشف مکانیزم‌های بازتولید دوگانهٔ زنانه/مردانه و چگونگی طرد زنان و تفکیک جنسیتی فضا در سبک معماری با استفاده از روش گفتمان است. در این زمینه ابتدا به شناسایی ساختارهای برسانندهٔ سوژهٔ جنسیتی پرداخته شده و با توصیفی از فضای جنسیتی، چگونگی کنترل، بازنمایی و طرد بدن زن در چارچوب اصول زنانگی به مثابهٔ «دیگری» مورد تحلیل قرار گرفته و با الهام از آرای فوکو، فضای عمومی و خصوصی در پیوند با مناسبات قدرت نظام حاکم بررسی شده است. بر این اساس، سبک معماری خانه‌های درون‌گرای قاجاریه، علاوه بر بازتولید قاعدهٔ تفکیک فضای جنسیتی و تعیین اندرونی به‌عنوان محدوده‌ای زنانه و تعریف بیرونی به‌عنوان محیطی مردانه، زنان را آماده می‌کند تا برای مادرانگی و همسربودگی تربیت شوند. مهم‌ترین نقش زن در گفتمان سنتی نقش همسرانگی و مادربودگی است و زنانی که در این دو نقش ناموفق باشند از زنانگی اجتماعی طرد می‌شوند، و در دورهٔ حاضر، به‌دلیل حاکمیت ساختار مردسالارانه بر جامعه، دسترسی زنان به فضاها، امکانات و خدمات محدود می‌شود و تکنیک انضباطی فضا خود را به شکل تفکیک جنسیتی نیز در فضا نشان می‌دهد.

کلیدواژه‌ها

جنسیت، گفتمان، سبک معماری، طرد اجتماعی، هویت جنسیتی

The Symbolic Meaning of Spaces and Gender Messages: Women's Social Exclusion

Marzieh Bahrami Broomand
Zohrab Esfandiari

Abstract

Different methods of spatial zoning of houses built in different periods of history suggest that regardless of geographical factors, social-cultural contexts also contribute to the formation of meaning and functional connotations of a building. Undoubtedly, a house built in an era exceeds its instrumental role of providing a shelter and has a crucial role in identifying the norms of living in that era. Looking into the way a house is constructed offers us different opportunities for the observation of femininity/masculinity opposition in their structures, which in turn has a decisive role in the representation of gender identity. The present article aims at identifying gender subjects in dominant discourse, to discover the dual mechanisms of female/male representations and women's exclusion and gender segregation of space in the architecture styles. Discussion follows: (1) how female body is controlled, excluded and represented as "other" in the spacing and zoning of the architecture

styles. (2) Inspired by the writings of Foucault, private and public spaces are discussed in their relations to the state's power to understand possible subversion of gendered spaces. Based on the review of the architectural style in the Qajar era; it seems introversive houses segregate genders and represent interior parts of the house as being female-oriented and the exterior parts as male-oriented, and the houses are designed to prepare women for their roles as mothers and housewives which in traditional discourse are considered their most important roles. Women who fail in carrying out their duties are excluded from social femininity. At present with patriarchal structure of society, women have limited access to public spaces, facilities and services. Therefore, it seems regulations to discipline space manifests itself in gender segregation and women social exclusion.

Keywords

Gender, Discourse, Architectural Style, Social Exclusion, Gender Identity